

Transparentnost i pristup informacijama - poređenje evropskih prestonica

Austrijski glavni grad Beč je više puta bio rangiran kao grad sa [najboljim kvalitetom života](#), švajcarski Bern kao [najsigurniji glavni grad](#) u Evropi, a Pariz je nedavno postao [najskuplji glavni grad](#). Ali koja prestonica građanima pruža najbolji pristup informacijama o tome kako se upravlja gradom?

Poboljšanje transparentnosti

Poređenje gradova iz različitih zemalja po tome koliko su transparentni i koliko omogućavaju građanima pristup informacijama, moglo bi predstavljati prvi korak u borbi protiv korupcije i poboljšanju poverenja između građana i vlasti.

Poređenje transparentnosti može da podstakne gradove da razmenjuju najbolje prakse i da oni koji su među najlošijima krenu napred. Takvo merenje bi takođe moglo da inspiriše političare na nacionalnom nivou da rade na sistematskom uređenju pitanja transparentnosti.

Nažalost, ne postoji takvo merenje, iako postoji mnogo razloga zbog kojih bi ono trebalo da postoji. Stoga je desetak ogranaka Transparency Internationala, uz koordinaciju Transparency International Slovakia, u decembru 2018. ravilo metodologiju za malo [pilot poređenje](#).

Studija koju smo uradili proučava kakve su i u kojoj meri informacije o radu gradskih vlasti dostupne građanima iz 26 evropskih gradova. Konkretno, istražili smo koje informacije gradske uprave stavljaju na raspolaganje svojim građanima o tome šta njihovi predstavnici rade, kako troše novac poreskih obveznika i koja pravila postoje da bi sprečili koruptivno ponašanje.

Iako četrnaest indikatora nije dovoljno za sveobuhvatno poređenje, ovaj uzorak i dalje nudi neke početne rezultate koji bi mogli biti korisni za dodatna istraživanja i praćenja.

Šta rade naši gradonačelnici?

U sredu, 12. juna, berlinski gradonačelnik Michael Muller [primio](#) je u posetu prestolonaslednika Abu Dabija, šeiha Mohameda bin Zajeda Al Najana. Kasnije toga dana, prisustvovao je konferenciji za štampu zbog naučnog događaja i održao govor na aerodromu Templehof.

Istog dana, Linas Kvedaravičius, gradonačelnik Viljnusa, [sastao](#) se sa hrvatskim ambasadorom u Litvaniji, Krešimirom Kedmenecom i održao niz sastanaka sa svojim savetnicima i osobljem.

Javnosti su sve ove informacije unapred bile dostupne na internetu.

Nasuprot tome, posetioci zvanične veb stranice Beograda ili Bratislave neće pronaći raspored rada gradonačelnika. Zapravo, 18 od 26 glavnih gradova koje smo proučavali ne pružaju takve podatke svojim građanima na mreži.

Kuda ide novac?

Znati šta rade gradonačelnici je važno, ali je praćenje trošenja novca verovatno još važnije. Iako se objavljivanje detalja o izvršenju budžeta na internetu čini univerzalnom praksom u mnogim evropskim prestonicama (budući da su Beograd i Kišinjev jedini izuzeci), daleko je manje verovatno da će detalji o trošenju novca biti dostupni javnosti.

Na primer, većina gradova nije želela da objavi potpune podatke - kopije ugovora - sa Internet i telekom provajderima. Mnogi gradovi, od Atine i Beograda do Lisabona i Jerevana, uopšte nisu odgovorili na zahteve za pristup informacijama.

Među gradovima koje smo pregledali, Stokholm je bio [najbolji primer](#) kako se na jednostavan način mogu predstaviti tehnički podaci, poput budžetskih planova i potrošnje, sa jasnim materijalima, pratećim objašnjenjima i infografikama.

Potpune rezultate svih glavnih gradova možete pronaći [ovde](#).

Šta je u evropskim gradovima dostupno javnosti



Transparentnost lokalnih skupština

Šta je sa pristupom odlukama gradskih skupština? Većina glavnih gradova objavljuje na internetu detaljne zapisnike sa sednica skupština. U Amsterdamu je najbolje uređen pristup video snimcima sednica. Uz snimke, dostupni su i kompletni transkripti svih sednica.

Dve trećine glavnih gradova objavljuju relativno detaljne informacije o odbornicima. Najbolji primer za to je [London](#), gde se mogu naći informacije o platama, svi govori u skupštini, o primljenim poklonima, što uključuje i poklone kao što su pozivnice za večere ili ulaznice za teniske mečeve.

Iznenadjujuće, samo polovina evropskih prestonica dostavila je podatke o ukupnim primanjima gradonačelnika i odbornika kada smo to tražili. Čak su i među onima koji su odgovorili postojale ogromne razlike u brzini dostavljanja odgovora. Talin je podatke poslao istog dana kada smo prosledili zahtev e-poštom, dok je gradskim zvaničnicima u Amsterdamu bilo potrebno šest nedelja, a u slučaju Londona čak sedam nedelja. Beograd nije odgovorio.

Šta smo naučili

Iako je teško izvući opšte zaključke, imajući u vidu obim i ograničen broj indikatora u našoj studiji, naziru se neki obrasci.

Glavni gradovi zemalja članica Evropske unije pružaju građanima veći pristup informacijama nego glavni gradovi zemalja nečlanica. Zemlje istočne Evrope bolje su po pitanju transparentnosti od zapadnih.

Ali i među njima postoje velike razlike. Na primer, Priština je postigla veoma dobre rezultate u većini naših indikatora, Vilnius i Prag ne zaostaju mnogo. Međutim, Beograd i Jerevan su među najlošijima u istraživanju.

Ono što je važno, razni gradovi su dobro ocenjeni za različite oblasti. Ovo potvrđuje naša očekivanja da bi poređenje velikih razmera, sa znatno više indikatora, moglo rezultirati velikim brojem dobrih praksi, koje bi se mogle podeliti između gradova koji žele da unaprede transparentnost i prihvate dobre savete.

Takvo veliko poređenje, naravno, nije lako sprovesti, jer neke prakse gradova zavise i od zahteva nacionalnog zakonodavstva, a ne samo od njihovih želja ili truda. Neki gradovi imaju mnogo više ograničenih ovlašćenja od drugih. Zemlje sa više korupcije smatraće da je važnije da imaju formalne zakone o transparentnosti od onih koji prilično dobre rezultate postižu svojim neformalnim, a opet dobrim praksama.

Potrebna su dalja istraživanja

Jedan od načina za podsticanje povećanja transparentnosti kroz razmenu dobrih rešenja jeste stvaranje detaljnog poređenja transparentnosti evropskih gradova koje bi podstaklo lokalne samouprave da učine više u borbi protiv korupcije i poboljšanju transparentnosti. Fokus bi se mogao proširiti ne samo na druge teme (zapošljavanje, dodela novca na konkursima, iznajmljivanje i prodaja imovine) već i na kvalitet podataka. Još uvek je uobičajeno da gradovi objavljuju dokumente u formatima koje je teško pronaći, sortirati, pa je čak i široj javnosti teško da razume njihov sadržaj.

Daljnja istraživanja bi tada mogla da bace više svetla na to kakav uticaj transparentnost ima na nivo korupcije, poverenje građana u demokratiju kao i na ekonomski napredak. Gradske vlasti, koje su bliže građanima od nacionalnih institucija, savršeno su mesto za početak.

Gabriel Šipoš, Michal Piško, Lukaš Zajac; Autori rade u Transparency International Slovačka. Pilot-projekat je finansiran od strane Grantove akcije iz Transparency International. Ako vas interesuje projekat ili finansiranje detaljnih upoređivanja gradova širom Evrope, kontaktirajte autore na pisko@transparenci.sk.

Za detalje o delu istraživanja koje se tiče Beograda - ts@transparentnost.org.rs